

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 23. novembra 2023 - Leto XXXIII, št. 47

stran 2

SLOVENSKI ČLOVEK RAD SPEJVA, SINIČKI PA EŠKE RAJŠI

TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTEK
stran 3

IZ ENOGA FALATA LESA REDI LEPE STVARI
stran 4

TE SO TAŠI ČASI BILI
stran 8

85 lejt zborovskega spejvanja na Gorenjom Seniki

SLOVENSKI ČLOVEK RAD SPEJVA, SINIČKI PA EŠKE RAJŠI

»Slovenski človek rad spejva, pa nej samo rad, depa zna tū spejvati. V Porabji je tau najbōla za Gorēnji Senik istina, tak v cerkvi kak po gostūvanjaj

ka Šekoranja, predstavnik Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Robert Kojc, predsednika porabskih krovnih organizacij Andrea Kovács in

začnili pa dugo, dugo lejt gor-držali.« je tadale gučo predsednik. »Spominjamo se na nekdanjo predsednico zbora Ireno Barber, štera je tūdi v težki cajtaj vodila zbor. S top-lim srcom se spominjamo na naše dedke in babice, očete pa matere, steri so gnauksvejta spejvali, se veselili ob lejpom spevanji. Spominjamo se na tiste, ki so več nej med nami, depa njim se tū leko zavalimo, da gnes na Gorenjom Seniki živi slovenski mešani pevski zbor. Med njimi so tūdi nekdanji dirigenti zbora: Andraž Čabai, Anna Boros pa József Vass.« Ejkstra je gučo pa se zavalō Mariji Trifusz, stera je v težki časaj prejkvzela delo z zborom pa je bila njegva dirigentka 26 lejt. V tisti lejtaj je zbor strokovno dosta naprej prišo. Njeno delo že trinajsto leto tadale pela zborovodja iz Martinja Ciril Kozar.

»Zbor ma zdaj endvajsti članov, pa bi zdaj rad izkoristil priložnost, da se zahvalim za vašo delo, vztrajnost, čas, ka redno odite na vaje pa radi spejvate. Brez vas, nej bi bili gnes tū,« je pravo prauti konci svojoga guča predsednik, steri se je zavalō vsejm organizacijam, stere pomagajo, ka leko delūvle. Med tejmī so Slovenska zveza, Državna slovenska samouprava, Občina pa slovenska samouprava Gorēnji Senik.

Potejm so se z odra čūle same slovenske pesmi, ena je bila lepša kak druga. Jubilantni zbor je pod taktirko Cirila Kozara spejvō eške tri, Slovec sem, Nocoj pa oh nocoj in Jaz bom edne citre kūpo.

S svojimi pesmimi (Zdravica, Rožici, Oj, mati, mamca in Sem zaljubljen bil) je jubilan-te najprva pozdravo Komorni pevski zbor ZSM iz Monoštra, steroga vodi Tomaž Kuhar. Ejkstra lepau je bilau poslušati Seničke sinice, male dekličine pa mlade dekle, stere so v glasbeni spremljavi mentora Matije Horvata spejvale slovensko

popevko Dan ljubezni. Solo je spejvala Štefanija Dravec. Lejpi glasovi Ženske vokalne skupine Zarja Kulturno-turističnega društva Moščanci so

kak cejli, cejli svejt. Njim so se pridružile eške ženske in so vkūper spejvali eške dve pesmi, Večerni zvon in Dolenjski furmani. Po kratkom nastopi

Za delo zbora se je zavalō Robert Kojc, predstavnik Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

pa veselicaj se čūje slovenska pesem. Mešani pevski zbor Avgust Pavel letos sveti petinosemdeseto obletnico svojega delovanja.« S tejmī rečami je začno svoj svetešnji guč predsednik seničkoga zbora Laci Bajzek na oblejtnici zbora 18. novembra, na sterōj se je do slejdnjoga stauca napuno dōmanji kulturni daum.

V lepau okinčani dvorani je

Karel Holec, dōmanji žūpan Gábor Ropoš, dōmanji župnik Tibor Tóth in predsednica seničke slovenske samouprave Eva Lazar – smo od predsednika zbora zvedli še, ka je zbor vsigdar biu irešen po taum, ka je v njem spejvalo več generacij, ka so v njem vkūper spejvali starejši pa mladi. Trno so ponosni na tau, ka od začetka odijo na Pevske tabore v Šent-

Moški tau seničkoga zbora je ejkstra tō popejvō, pred njimi zborovodja Ciril Kozar.

jubilantni zbor, steri dela pod okriljem Slovenske zveze, najprva spejvō zborovsko pesem Dve beli brezi, stero smo leko poslušali kak njino »spauved« tō, stera svedoči njino pripadnost slovenstvi.

Po pozdravi gostov – med njimi so bili slovenska zagovornica v vogrskom parlamenti Erika Kōleš Kiss, generalna konzulka RS v Varaši Dubrav-

vid pri stični, ovak tō majō dosta nastopov po Sloveniji pa na Vogrskom.

Predsednik Laci Bajzek je ejkstra pozdravo dvej nekdešnji pevki, Vero Gašpar pa Magdaleno Zrim. Vero, stera je najduže spejvala v zbori, so mladi pozdravili s pūšlom rauž.

»Nišče med nami pa ne pozabi tistih lidi na Gorenjom Seniki, šteri so tau delo gnauksvejta

Marija Trifusz je 26 lejt vodila senički zbor, pauleg nje sedi Vera Gašpar, stera je najduže spejvala v zbori

nas očarali že s prvo pesmijo Zrejšlo je žito, v steri melodiji smo leko prepoznali vogrsko pesem Érik a, hajlik a búzalkász. Z njimi je dihala cejla dvorana, taktirko je pa v rokej držō Jože Slavicek.

Ranč tak z oprejtimi vūjami smo poslušali člane Moškega pevskega zbora Vidovo iz Šentvida pri Stični, steri je letos na sprtolejt tō emo svoj svetek,

glasbene skupine iz Martinja, stera nam je zašpilala porabsko pesem Črne oči, je rejč dobila predsednica Slovenske zveze Andrea Kovač, stera je članom zbora raztalala zahvalne listine. Potistim, ka so zbori ob njegvom 85-letnom jubileji gratulejrali vsi, steri so tau želeli, se je oder napuno s pevkami in pevci vsej zborov, steri so za konec spejvali

Program se je zaključō s skupno pesmijo. Vsi nastopajoči so zaspejvali porabsko varianto pesmi Preozke so stezice.

vej pa že 50 lejt delūvle. Pod taktirko Urbana Tozona so zbrani moški glasovi napunili seničko dvorano gnauk nežno, gnauk-gnauk tak, ka je vse grmelō.

Moški člani seničkoga zbora so ejkstra spejvali pesem Domača hiša, gde smo nej samo lejpo melodijo poslušali, liki reči tō, stere so nam gučale o tom, ka je dōmanja iža dragša

porabsko varianto pesmi Preozke so stezice.

Za konec pa naj si sposaudim misli predsednika Državne slovenske samouprave Karla Holeca, steri je zbori, steroga so ustanovili leta 1938 kak cerkveni zbor, tau želo, ka naj tak dugo spejva, kak dugo de stala senička cerkev.

Marijana Sukič
Foto Metod Kozar

TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTEK V PORABJU

UŽIVALI SMO OB ZDRAVEM MEDENEM ZAJTRKU

Vsako leto se na tretji petek v novembru vsi učenci zberemo

na pomen zajtrka in zdrave prehrane ter sodelovanje med

šolo in domačimi, lokalnimi pridelovalci.

Vsi učenci smo zapeli pesem Čebelar. Potem smo si ogledali kratek video z naslovom Kako nastane med? Na mizi so nas čakali potica, med, maslo, jabolko in kakav. Vse je bilo zelo okusno. Vemo, da je zajtrk najpomembnejši obrok. Tudi pregovor pravi: »Po jutru se dan pozna«. Kakršno je jutro, takšen bo naš cel dan, zato je pomembno, da zjutraj dobimo energijo in smo dobre volje.

Na zajtrku smo poskusili vse te dobrote, medtem pa smo poslušali slovensko glasbo. Dobro smo se počutili in ko smo se najedli, smo s polnim želodcem nadaljevali pouk.

*Učenci 6. razreda
DOŠ Jožefa Košiča*

v naši šolski telovadnici Dvojezične osnovne šole Jožefa Košiča ob projektu slovenski tradicionalni zajtrk. Letos je zajtrk potekal pod sloganom Kruh za zajtrk - super dan! Ta dan smo praznovali tudi dan slovenske hrane.

Pred programom smo pripravili plakate, risbe, čebelice in panjske končnice. Dekoracija je bila zelo lepa, telovadnica je bila lepo okrašena. Namen tradicionalnega slovenskega zajtrka je, da opozarja mlade

MEDENI ZAJTRK NA DOŠ ŠTEVANOVCI

Na Dvojezični osnovni šoli Števanovci smo imeli 17. novembra tradicionalni slovenski medeni zajtrk. Nanj smo povabili Dejana Horvata, župnika in čebelarja iz Markovcev. Tudi župnik Vili Hribernik je bil vsako leto z nami, letos pa se žal zaradi bolezni ni mogel udeležiti dogodka.

Gospod Dejan je pripovedoval učencem o čebelah, medu in medenem zajtrku. Preden smo imeli zajtrk, smo tudi molili v slovenščini

in madžarščini. Med nami sta bila tudi generalna kon-

zulka Dubrovka Šekoranja in predsednik Državne slo-

venske samouprave Karel Holec.

Učenci so jedli potico z maslom in z medom ter pili čaj. Lahko so okusili več vrst medu: kostanjevega, akacijevnega in cvetličnega. Učenci so iz plastelina pripravili panje in narisali risbice s čudovitimi čebelicami.

Hvala gospodu Dejanu za sodelovanje in za zelo okusen med.

*Agica Holecz,
ravnateljica*

KRUH ZA ZAJTRK - SUPER DAN!

Kruh za zajtrk - super dan!, je bil slogan letošnjega tradicionalnega slovenskega zajtrka, ki je potekal v petek, 17. novembra. Namen tega dogodka, ki ga je leta 2011 spodbudila Čebelarstva zveza Slovenije, je ozaveščanje naših najmlajših o kmetijstvu, čebelarstvu in pridelavi živil na slovenskih tleh. Ta zajtrk v prvi vrsti spodbuja uporabo domačih živil lokalnih pridelovalcev.

Tradicionalni slovenski zajtrk pa je pričaral prijetno razpoloženje in nasmeh na obrazih otrok tudi v porabskih vrtcih. Dobro sodelovanje domačih vzgojiteljic in vzgojiteljic asistentk iz Slovenije je otrokom iz vrtcev Gornji Senik, Sakalovci in Števanovci prineslo obilo zabave. V ta namen so vzgojiteljice na Gornjem Seniku in Sakalovcih pripravile poseben pogrinjek, na katerem so otroke pričakale sestavine tradicionalnega slovenskega zajtrka - kruh, maslo, med, jabolko in skodelica mleka.

Kako so tradicionalni slovenski zajtrk zaznamovali v vrtcu na Gornjem Seniku?

Vzgojiteljice so združile moči in otrokom omogočile zanimiv in sproščen dan, ki je potekal v znamenju čebel. Otroci so se že zjutraj lotili izdelovanja čebeljega satovja in čebel s tehniko odtiskovanja dlani. Nato so se odpravili k zajtrku, kjer so se seznanili s sestavinami in uživali ob dobrem in bogatem zajtrku. S slikovnim materialom in videoposnetki so se seznanili s celotnim potekom pridelave čebeljega medu, si pobližje ogledali čebele, se seznanili s prstno igro Čebelji panj ter v parih zapeli in zaplesali na znano slovensko pesem z naslovom Čebelar.

Lara Tivold

PREKMURJE

Praznični december

V Murski Soboti so predstavili, ka vse de se pod imenom Praznični december godilo zadnji mesec v leti. Varaš de okrašeni s 5.500 metri svetlobnimi vaužami in skor 65.000 posvejti, pa tudi z več kak stau lampijoni, stere so napravili mladi na delavnica. Na glavni, Slovenski ulici, do ške svetlobne iskric in unikatni svetlobni elementi različnih oblik. Praznični posvejti so napravljeni iz led svetil, stera ne nūcajo dosta elektrike.

Praznični posvejti do se gorvužgali 5. decembra 2023, ob 17. vōri, gda do na prireditvi v Drevo-redu Martina Luthra tudi uradno gorodprli drsališče (korcsolyapálya). Letos de ške vekše kak je bilau v preminauči lejtaj, pauleg toga pa de napravljena ške ena krožna ledena paut do spomenika zmage, po steroy de se dalo voziti z malimi autoni. Čujskanje po soboškom ledi de vas koštalo 2 evra na den, in tau vse do 28. januara. Tak dugo naj bi bilau drsališče oprejto, in tau od pondelka do četrtka in v nedelo od 10. do 20. vōre, ob petkaj, sobotaj, za svetke in dela prauste dneve pa od 10. do 22. vōre.

Ob drsališči de postavljeni tudi oder, na sterom do pripravili animacijski in glasbeni program, tū pa de se dalo tudi kaj pogesti in spiti. V četrtak in petek, 21. in 22. decembra, do pripravili tudi božično senje, v tom cajti pa do za mlajše pripravili tudi pripovedjanje pravljic, na Trgi zmage pa do postavili tudi božičkov nabiralnik, v steroga do mlajši ob pomauči škrata vsakši den, od 5. do 12. decembra, med 16. in 18. vōro leko oddali pisma s svojimi željami Božički. Praznični december de se v prekmurskom glavnom varaši končo s silvestrovanjom. Za deco de se na Trgi zmage začnilo ob 17.00, od 22.00 naprej pa de velka zabava s skupino Plamen in DJ Harijem. Nauvo leto de Murska Sobota pozdravila z ognjemetom, steri pa naj bi biu prijazen do narave.

Silva Eöry

Ljubomir Zečević - penzionist z Vaneče

IZ ENOGA FALATA LESA REDI LEPE STVARI

Nej dugo toga nazaj smo tudi v naši novinaj pisali o tom, kak je Ljubomir Zečević, steri je meseca septembra s svojim kajakom veslau po reki Muri, v bližini kraja

Svoje izdelke odavle na turističnih in rokodelskih senjaj.

Hrastje-Mota na desnom tali brega zagledno eno velko deblo, za steroga se je pokazalo, ka je tau en stari čonakli. Prva se je gučalo, ka bi tau leko biu tudi več gezero lejt star čonakli, zdaj pa so analize, napravljene v Meriki, pokazale, ka je biu napravljeni v 16. stoletji, pa ka je lekar biu tau en tau plavajaučoga mlina. Vseeno pa dé za zanimivo najdbo, so pravli ške strokovnjaki. Ges pa sam gorziskala človeka, steri je té stari čonakli najšo.

Ljubomir Zečević z Vaneče, steri si je svoj vsakdanejšni krū služo kak javni uslužbenec, se kak penzionist z dosta stvarmi spravlva, med drugim se rad vozi s kajaki: »Vsakšo leto se večkrat s svojim čonaklinom spistim doj po reki Muri, od Gornje Radgone naprej. Tau sam napravo tudi po tistom, ka so meseca augustuša velke povaudni bile, vej pa se po tistom reka ponavadi vōmini. Ges sam tudi drašlar, zatau me zanima tudi té poplavljeni les, vej pa tudi z njega včasi napravim kakšo leseno posaudo. In tak sam, gda se meseca septembra pa spūsto po reki, zagledno eno velko drejvo. Včasi sam vido, ka je tau nej ena navadna drejva, liki en stari čonakli.«

Zanimivo je, ka je pred leti v Muri najšo ške en plavi mineral (ásvány), lazurit: »Te pa sam malo raziskoval, pa sam ške enoga največših strokovnjakov za minerale v Sloveniji pito, kak je s tem mineralom. On mi je raztolmačo, ka je nam najbližje nahajališče lazurita pri Beči. Na karti

sam najšo, ka tam gé en potok, steri teče v Muro. Pitanje, kelko gezero let je trpelo, ka je po vodej té mineral prišo do naših krajov.« Znamo, ka v Muri eni iškejo tudi

od Bratislave do Mohača, drugo leto pa te naprej po Srbiji do Bolgarije. Tau tak gé, ka vsakši v svojom 5 metrov dugom čonaklini vse vozi s sebov, gvant in tudi šator pa plinski gorilec, na sterom si gesti segrejšvaš. Organizatori samo zriktajo mesto, gé se večer stavimo pa te postavimo svoje šatore in prespimo. Ponavadi so nam zriktali tudi eno takšo skromno večerdjo. Zanimivo je, ka smo na Vogrskom skor vseposedi daubili golaž, v Vojvodini ribjo čorbo, v Srbiji pa pasulj, grajovo župo.

zlatou: »Ges sam ga ške nej isko, ali sam se zgučavo z mladimi pojbi, steri so ga iskali. Povedali so mi, kak se tau dela, ali mene tau ne zanima. Mogauče bi, ka mam vnūkece, čista iz radovednosti pa kak avantura tau bila, ka bi šli tau gda vkūper probavat iskat.« Ljubomir Zečević se s svojim kajakom ne spūšča samo po Muri, liki tudi po drugih rekaj, spoj v Sloveniji, pa tudi na mordji rad vesla: »Celi srednji tau Jadrana, tak eno 800 kilometrov, sva z ženo že prevozila, vej pa mam čonakli tak za enoga kak dva kajakaša.« Ena velka avantura pa je bila vožnja po reki Donavi, od Bratislave do varaša Vidin v Bolgariji: »Po Donavi sam šau s kajakom tudi po celom vogrskom tali té reke. Tau

Ljubomir Zečević na svojom kajaki

samej odo sam, vej pa gé ena takša mednarodna tura, najdukša regata na svejti, stera se začne v nemškom varaši Ingolstadt pa dé vse do Črnoga mordja. Cela paut je duga 2500 kilometrov. Če deš od začetka do konca tau trpi dva pa pau meseca. Ges sam šau dva-krat, nej cejlo paut, liki prvo leto

tudi ob nočnih dežurstvih po interneti isko, kak naj se k tomi deli spravi. »Tistoga cajta je nej ške bilau Youtuba, niti dosta kejpov nej, dosta je vse bilau napisano v angleškom pa nemškom geziki, tak ka sam se ške teva dva gezika te včiu. Tak eno dve leti je trpelo, ka sam si prave škeri kūpo in

Čonakli iz 16. stoletja, steroga je najšo v Muri.

Ovak pa smo se te za kakši den, recimo v Budimpešti, stavili in smo si leko varaš poglednoli.« Eden velikih hobijov našoga sogovornika je tudi tau, ka iz enoga falata lesa redi lejpe stvari, vse od tanjerov, sklejc do vaz pa ške kaj drugoga. Eni izdelki so samo za okras, drugi pa tudi za nūc. K tomi deli se je cujspravo kak penzionist. Gda je biu ške v službi, je

cov, pa te komaj zgotovim svoje delo.« Svoje izdelke odavle na senjaj, na takših bole turističnih, rokodelskih. Duga lejta je odo na Bled, tudi po deset vikendov na leto. Svoje izdelke rad notpokaže tudi na razstavaj. »Ena od takših je v Ljubljani, v Cankarjevom datumu. Z njau pa se šké popularizirati nūcanje slovenskoga lesa, vej pa znamo, ka ma naš rosag dosta gaušk, samo ka dosta lesa izvažamo pa ne redimo iz njega izdelkov. Zdaj sam že štrto paut dau svoje izdelke na tau skupinsko razstavo, stera se te dale seli po Sloveniji. Druga razstava, stera je za mene ške bole fontoška, pa je v Slovenj Gradci. Tam gé ena mednarodna komisija, stera vōodabera izdelke. Od 320 prijavljenih so vōodabrali 32 predmetov in od toga sta bila dva mojiva, steriva sta bila napravljena iz subfosilnoga lesa, steri je biu v vodej dugo dugo lejt, tudi po več stau ali gezero. Té les je čista čaren, tau pa zavolo toga, ka je tanin v lesi pa železo v vodej, pa te takši té les grata,« je na konci ške raztolmačo sogovornik.

čičo, pa te komaj zgotovim svoje delo.« Svoje izdelke odavle na senjaj, na takših bole turističnih, rokodelskih. Duga lejta je odo na Bled, tudi po deset vikendov na leto. Svoje izdelke rad notpokaže tudi na razstavaj. »Ena od takših je v Ljubljani, v Cankarjevom datumu. Z njau pa se šké popularizirati nūcanje slovenskoga lesa, vej pa znamo, ka ma naš rosag dosta gaušk, samo ka dosta lesa izvažamo pa ne redimo iz njega izdelkov. Zdaj sam že štrto paut dau svoje izdelke na tau skupinsko razstavo, stera se te dale seli po Sloveniji. Druga razstava, stera je za mene ške bole fontoška, pa je v Slovenj Gradci. Tam gé ena mednarodna komisija, stera vōodabera izdelke. Od 320 prijavljenih so vōodabrali 32 predmetov in od toga sta bila dva mojiva, steriva sta bila napravljena iz subfosilnoga lesa, steri je biu v vodej dugo dugo lejt, tudi po več stau ali gezero. Té les je čista čaren, tau pa zavolo toga, ka je tanin v lesi pa železo v vodej, pa te takši té les grata,« je na konci ške raztolmačo sogovornik.

Silva Eöry
Kejpi osební arhiv
Ljubomira Zečevića

IZ NAŠE KÜNJE: LONDONSKE REZINE (RÁDIÓ SZELET)

Gda leto ide h kraji, pridejo na naše mize pá bole pogausto dobraute, v šteri so oreji pa mak, djaboke pa vse ostalo, ka lepau diši po cimeti.

In nega lepšoga kak tau, gda je venej mrzlo, mi pa fajn na top-lom sedimo pri mizi pa si pauleg čaja pogejmo kak dobroga.

Zatau je današnji recept pravi za takše mrzle zimske večere pa tüdi ob kakši božični ali silvestrski večerji se nišče nede brano, ka bi si vzeu v roke falajček te pogače, šteri recept de spisani v nadaljevanji.

Čupava Kata je eno rejsan špajnsno ime za pogačo, štera pa de dobro pobaužala vašo tejló. Neje žmetna za napraviti, hitro je gotova pa rejsan sočna in vredna toga, ka najde mesto na vaši mizi.

Za testau te nücali:

- 300 g ostre mele
- 1 pecilni prašek
- 150 g putra sobne temperature
- 100 g cukra
- 4 žučake
- limonine lupine ene limone

Za filo te nücali:

- 4 belake
- 140 g cukra
- 1 vanili cuker
- 150 g mletih orejov
- 3 velke žlice marelične marmelade
- 4 velke djaboke
- cimet

Najprle napravite testau. Zmiksate cuker pa rumenjake pa te se dodajo ostale sestavine pa zamejsite testau. Razdelimo ga na dva tala. En del enakomerno razdelimo v plej velikosti nendri 20 X 30 cm, drügi del testa pa te cajt damo v zmrzovalnik.

Za filo najprle zmiksamo belake pa cuker, te pa dodamo oreje pa marmelado, pa ročno nežno premejšamo.

Na prvi del testa damo najprle naribane djaboke, štere potrausimo s cimetom, te pa damo gor orejovo filo. Na konci na vrh enakomerno naribamo drügo polovico testa iz zmrzovalnika.

Pogače pečemo na 200 stopinjaj, dokleč se fajn na žuto ne za-pečejo.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

Pod Srebrnim brejgom ...

... se je takše godilo, ka se na rejdkí leko vidi. Svejt kaulak nas je rejsan čüda naprej prineso. Tau, ka narava leko naredi, človek nigdar ne more. Pravijo, ka najprva lagvo se vöoavdi, ka potejm tisto baukše nam bole dobro spadne. Pa eške tau, menje mo pripovedjali pa malo več vam pokažemo. Najprva v Piran, v stari varaš, skrak Slovenskoga maurdja poglednimo. Skrak njega se večkrat vej zgoditi, ka maurdje se zdigne. Tomi se po slovenski plima pravi. V tou so

Viska voda pa velki vijer so kamle vö iz maurdja metali, nisterne do 20 kil žmetni. Takše so najstarejši iz Pirana eške nigdar nej vidli. Skrak maurdja zveškoga krčme stodjijo pa druge butike. Kvar je velki biu, nisterni eške po deseti dnejavaj po »morskoj nevoli« za njauw popravljajo.

mejšec, voda pa zemlino magnetno paule nut zmejšani, uni tau delajo. Depa, na gesen je vse tau bilau, kcuj pa eške nebesko velki vijer. V Pirani so si eške nej pomagli, nebo pa je spektakel naprajlo, stero-ga v Srejdnji Evropi skur ne vidimo. Znauva je magnetno paule matere Zemle kcuj bilau, pri tejm pa je eške Sunce pomoglo. Zaprav, vöter s Sunca tau dela. Tak aurora borealis ali severni sij grata. Njega

Prvi je aurora borealis Otto Baschin fotografefjro, tau je 1. februara leta 1892 naredo. Severno sijanje v tom leti pa so na velke z mobiteli fotografefjrali. Ta je tö tak bila napravlena.

zveškoga samo lidge tam gor na severi leko vidijo. Tau leto pa je spod Srebrnoga brega na obej krajaj sijalo.

Ménje aurora daleč nazaj sega, tak se je v antiki boginja zvezde zvala, stera slejgnja »vgasne«, gda se den začne delati. Boreal je rejč stari Grkov, stera sever zmanuñje. Prvi je severnoma siji gnes poznano ménje leta 1621 francuski astronom Pierre Gassendi dau, je té fenomen tak okrsto. Kak vögleda se takše velko sijanje nin na vsikši 20 lejt zgodi, ka ga leko tak daleč na djugi se vidi.

Naš Srebrni brejg je nika ne vido, spau je. Eške kak dobro pa divdje maurdje pauni, v sterom je gnauksvejta stau.

Miki Roš

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Podpore za civilne organizacije

Največ razpisov je za civilne organizacije konca leta vönapisa-nih, tašoga reda se leko nutra da natečaj pa se prosi podpora za delovanje pa za programe. Depa so že taši razpisi tö, kak Magyar falu program (Program za madžarske vasi), gde že mamó razultate. Tau je dobro, zato, ka že januara vejmo, kelko pejšnez mamó, kašne programe mo meli tisto leto, leko napravimo delovni načrt. V Železni županiji se je več stau milijonov forintov raztalalo za civilne organizacije iz tauga programa. Razdelilo se je dosta pejšnez za dosta organizacij pa za vsakšefeje programe. V prvom volilnom okrožji je pet civilni organizacij dobilo 10 milijaunov forintov iz programa Magyar falu. Med tejmí so bila gasilska, nogometna pa kulturna društva tö. Prostovoljno gasilsko društvo Felsőcsatár (Gornji Čatar) je 1 964 gezero forintov dobilo, Športno društvo Nárai 1 855 gezero forintov, kulturno društvo Toronyiránt 1 986 gezero forintov, Drüštvo Napsugár iz Vaskeresztesa 1 615. gezero forintov, PGD Bucsú 2 milijauna.

Ranč bi se nej moglo naštetí, telko vasi je bilau uspešnih na razpisi pa nej samo v Železni županiji, liki po vsej županijaj na Madžarskem. Zavolo toga, ka se jih je tak dosta glasilo, zanimalo za té razpis, je vlada okvirno vsoto (keretösszeg) trikrat povečala. Vlada je oprvin leta 2018 meja té razpis, stero-ga iz svojoga proračuna financira. Cilj razpisa, kak te tak zdaj, je biu, ka se nej samo velki varaške, liki podeželje tö razvija.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Zakon o dolgotrajni oskrbi

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) je začel pošiljati odločbe o vključenosti v zavarovanje za dolgotrajno oskrbo. To novo zavarovanje prinaša zakon o dolgotrajni oskrbi. Ker so do dolgotrajne oskrbe upravičeni vsi polnoletni prebivalci Slovenije, torej približno 1,7 milijona ljudi, bo ZZZS moral poslati veliko obvestil. Pošiljali jih bodo postopoma, predvidoma do konca letošnjega leta. Zakon o dolgotrajni oskrbi bo začel veljati v začetku leta 2024. Na podoben način, kot je urejeno zdravstveno zavarovanje, bo za vse polnoletne prebivalce uvedeno tudi univerzalno zavarovanje za dolgotrajno oskrbo. Obvezni prispevek se bo začel plačevati sredi leta 2025. Zakon določa, da bodo za to zavarovanje en odstotek obvezani plačevati delodajalci, en odstotek delojemalci, 190 milijonov pa je delež, ki bo šel iz državnega proračuna. V sistem zavarovanja za dolgotrajno oskrbo so zato vključeni tudi zavarovanci za obvezno zdravstveno zavarovanje, mlajši od 18 let, ki so obvezno zdravstveno zavarovani na podlagi delovnega razmerja, samostojnega opravljanja gospodarske ali poklicne dejavnosti, opravljanja kmetijske dejavnosti ali opravljanja poslovodne funkcije kot družbeniki družb ali ustanovitelji zavodov.

Kaj želi država s tem uvesti? Danes oskrbo v domovih za starejše ali pomoč na domu uporabniki v veliki meri krijejo z lastnega žepa. S tem zavarovanjem pa bo zakon vzpostavil nov steber socialne varnosti, saj bo velik delež te pomoči pokrit iz blagajne za dolgotrajno oskrbo. Okoli 800 milijonov letno se bo nabralo v tej blagajni in s tem bo sistem dolgotrajne oskrbe bolj plačljiv iz javnih sredstev. Ko se bo človek odločil, da želi koristiti storitve dolgotrajne oskrbe, se bo obrnil na vstopno točko, ki bo na centru za socialno delo. K njemu bo prišel strokovni ocenjevalec in ocenil, do kakšne ravni oskrbe je kdo upravičen.

Hadikova mumija v Lendavskih gorica

LEGENDA O HADIKOVEM HEROJSTVU V BOJU S TURKI

Mumificirano truplo kapetana Mihaela Hadika je v stekleni krsti v cerkvi Svete trojice v Lendavskih gorica na vrhu hriba nad Lendavo. Na mestu, kjer je kapelica, je bila v času turških vpadov v 16. stoletju vojaška postojanka. Mumifi-

Cerkev Svete trojice je na vrhu hriba v Lendavskih gorica.

cirano truplo so zelo dobro ohranjeno našli ob obnovitvenih delih leta 1795 v kriпти v cerkvi Svete trojice. Hadikovo telo je bilo v grobnici iz apnenca, ki je povzročil, da se je naravno mumificiralo. Po legendi, ki se je začela širiti med prebivalstvom mesta in okolice po najdbi, je Hadik padel v boju s Turki, ko je pred

njimi na konju bežal proti lendavskemu gradu in se je konj spotaknil. Razlog za nastanek legende je bil predvsem zaradi čudenja ljudi, kako je mogoče, da se je truplo tako dobro ohranilo. Po zgodovinskih virih je kapetan Hadik dejansko

kot vojaški poveljnik služboval v Lendavi in okolici, kjer si je tudi kupil posest in umrl naravne smrti, vendar po turških vpadih. A legenda živi naprej in jo še danes starejši radi pripovedujejo otrokom, domačini pa turistom in izletnikom. V Galeriji - Muzeju Lendava so o Mihaelu Hadiku izdali knjigo z naslovom Legenda

in resnica o Hadikovi mumiji. Avtor knjige je etnolog višji kustos v Galeriji - Muzeju Lendava dr. Zoltan Lendvai Kepe, ki meni, da je kapetan Mihael Hadik gotovo najznamenitejši in najbolj priljubljen krajevni heroj Lendave

Mumificirano truplo Mihaela Hadika so odkrili v kriпти cerkve.

in okolice: »Pripovedi o Hadiku dokazujejo, da imajo veliki dogodki naših prednikov in znamenite osebnosti pomembno vlogo pri oblikovanju naše identitete, prav zato jih ohranjamo, se jih oklepamo in predajamo z namcem.«

V preteklem stoletju so bila obdobja, ko niso primerno

skrbeli za mumificirano truplo, zato je zdaj v slabšem stanju, kot je bilo takrat, ko so ga našli v kapelici. Pri cerkvi Svete trojice je najstarejše lendavsko pokopališče, na katerem so pokopani znani lendavski meščani. Ob njej je

tudi baročni kip svete Ane. Legenda pravi, da je pod kipom pokopan Hadikov konj. Legendo o Hadiku danes uspešno vključujejo v turistično ponudbo lendavske občine. Letos so drugič organizirali prireditev Hadikov boj, na kateri so prikazali boj Lendavčanov s Turki.

Besedilo in foto Jože Gabor

Sestanek v parlamentu

Na seji Odbora Državnega zbora za narodnosti na Madžarskem je 14. novembra na podlagi 41. člena Zakona št. XXXVI o Državnem zboru iz leta 2012 potekala predstavitev letnega poročila ministra za notranje zadeve Madžarske Dr. Sándorja Pintérja. Ministrstvo za notranje zadeve je pristojno za narodnostno vzgojo in šolstvo, vključevanje Romov, enake možnosti in socialne zadeve.

Slovenska parlamentarna zagovornica Erika Köles Kiss je kot predsednica parlamentarnega pododbora za javno šolstvo, kulturo in cerkvene zadeve v svojem prispevku ministru postavila

vprašanje, ali bi za diplomante, ki so v času študija prejeli študentsko stipendijo v okviru Klebelsbergovega študentskega programa, po vzoru zaposlovanja v cerkvenih ustanovah, obstajala možnost zaposlitve v ustanovah, ki jih vzdržujejo narodnostne samo-

uprave, ne da bi morali povrniti zneska študentske stipendije.

Slovenska zagovornica je opozorila na težavo, ki se pojavlja po reorganizaciji sistema dežurstva v zdravstvu, da morajo prebivalci Porabja in Monoštra od 1. novembra v primeru potrebe

po nujni zdravstveni oskrbi poiskati najbližje dežurstvo v Körmendu, namesto dosedanjega v samem Monoštru.

Na seji odbora so bile obravnavane tudi ostale teme:

- študentski program za študente, ki se izobražujejo za narodnostne pedagoške delavce,
- dodatna podpora za socialno prehrano otrok v šolah,
- dodatna podpora za stroške obratovanja ustanovam,
- povišanje plač uslužbencem pomočnikom pri vzgoji in izobraževanju ter zaposlenim na nepedagoških delovnih mestih.

Ferenc Sütő
Foto Služba za stike
z javnostmi DZ

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

Okrasne rastline z zdravilnimi vsebinami

Vse navedene okrasne rastline imajo tudi zdravilni učinek, vendar moramo biti pri uporabi zelo previdni, se posvetovati

namo kot dišavnico, vse več pa jo uporabljamo v okrasne namene, saj se odlikuje po raznolikih in prijetnih dišečih listih

in čebele. Najlepše uspeva na vročih legah, sončnih legah. Prenese sušo in veter. Cvetovi in korenine se uporabljajo pro-

pripeki rožmarin odcveti. Iz njega delajo eterična olja, pomaga pri bolečinah mišic in sklepov. Rožmarin nas s svoji-

Materino dušico ali timijan srečamo tudi v skalnjakih in je primerna za okras suhega zidu.

Šipek ali pasja gartroža pospešuje odvajanje vode. Vemo, da mora pasti prva slana in ga takrat pobiramo za sušenje, za čaj, ki pomaga pri vnetnih procesih ledvic, je pa odlična osvežitev pri vročinskih obolenjih.

z zdravnikom ali farmacevtom, kajti nepravilna in pre-

in cvetovih. Rada ima sončna rastišča, najdemo jo tudi v na-

ti luskavici in krepijo obrambni mehanizem organizma.

mi dišavami vsakokrat, ko gremo mimo, spomni na njegovo

Monarda se odlikuje po dišečih cvetovih, živahnih barvah in aromatičnih listih. Privablja čebele in metulje. Aromatični listi so odlični za čaj.

Čebula-drobnjak: vsi deli so užiteni, zato cvetove velikokrat uporabljamo za okrasitev jedi na krožniku.

velika doza nam lahko naredi več škode kot koristi. Je pa res,

ravi in ta je najboljša za čaj. Sicer pa se obnese proti kašlju,

Rožmarin me spominja na morje, zato ga rada prine-

uporabo. Tudi vonj je tisti, ki lahko »obnavlja« spomin.

Spilantes (zobobolka) je prva pomoč pri zobobolu.

Ameriški slannik: Ime izhaja iz grške besede ecbinos, kar pomeni jež, na njegove bodice spominja osrednji stožec. Posušena socvetja so lep zimski okras.

da so naše babice že vedele, iz katerih rastlin se dajo narediti čaji, razni sirupi in likerji na preprost način.

Timijan ali materina dušica je aromatična rastlina, ki jo poz-

ugodno vpliva na bronhije, je tudi začimba.

Ameriški slannik je nezahtevna trajnica. Cvetovi dišijo po medu ter vse poletje, do prvih zmrzali, privlačijo številne me-

sem in nekaj sadik vedno pridelam. Rožmarin lepo cveti, diši in je vedno zelen. Cvetovi se pojavijo v zalistju in zacvetijo že v zgodnji pomladi in ni nevarnosti, da bi ga doletela močna suša. V poletni

Morda niste vedeli...

Bazilika pomirja in zbujata tek ter pospešuje prebavo.

*Besedilo Olga Varga
Foto Olga Varga in svetovni splet*

... DO MADŽARSKE

Navracsics na čelu samostojnega ministrstva

S 1. januarjem 2024 bo začelo delovati novo ministrstvo z imenom Ministrstvo za javno upravo in razvoj podeželja, ki ga bo vodil Tibor Navracsics, do zdaj odgovoren za razvoj podeželja in evropske vire. O spremembah v vladni strukturi se je govorilo že konec septembra, kar so kasneje tudi potrdili. Novo ministrstvo bo določene naloge prevzelo od urada predsednika vlade, ki bo imel v novi strukturi le politične naloge. Predlog zakona, vložila sta ga minister Navracsics in minister Gulyás, ki vodi urad predsednika vlade, utemljuje nastanek novega ministrstva s tem, da želijo ublažiti negativne učinke urbanizacije, okrepiti moč in možnosti podeželja, da obdrži prebivalstvo na rodni grudi ter zagotoviti harmoničen razvoj raznih območij. »Odgovori na izzive današnjega časa potrebujejo samostojno ministrstvo za razvoj podeželja, ki bo na podlagi strokovnih in nacionalno političnih nalog učinkovito opravljalo delo znotraj vladne strukture,« so zapisali v predlogu zakona. S sprejetjem zakona bo ustanovljen tudi nacionalni razvojni center, ki bo prav tako začel delovati s 1. januarjem naslednje leto.

Enega direktorja odposlal, drugemu odpovedi ni sprejeli

Minister za kulturo je pred kratkim odsvolil direktorja Narodnega muzeja Lászla L. Simona, ker ta po njegovem ni upošteval zakona o zaščiti otrok in ni preprečil, da bi si fotografije razstave World Press Foto – med njimi so bile tudi fotografije o homoseksualcih na Filipinskih otokih – ogledali tudi nepolnoletni obiskovalci. Hkrati pa ni sprejel ponujene odpovedi generalnega direktorja Narodnega gledališča v Budimpešti Attila Vidnyánszkega, ki jo je ponudil po nesreči med predstavo Romeo in Julija, ki jo je sam režiral. Na predstavi sta namreč protagonisti, ki je igrala Julijo, in igralec v vlogi Capuleta padla s scene, visoke 4 metre, ter se hudo poškodovala. Minister je povedal, da bo o usodi direktorja – znanega gledališkega strokovnjaka – odločal po koncu preiskave.

TE SO TAŠI ČASI BILI

Samo še november pišemo, ranč smo še nej v adventnom časi, depa tü pa tam že začnejo krispane vösekati. Prvin je tau ovak bilau, po vasaj je lüstvo sploj nej kipüvalo, krispan je vsikši v gauški svejko. Pa nej več kednauv pred božičom, samo par dnevov prvin kak so ga kinčali. Nej je bilau daril, nej je bilau telko cukra, pa itak je bola veselo bilau kak zdaj. Od tej božičov pa še od vsega drügoga de nam zdaj Zidara Mariška, po možej Koczán pripovedala iz Máriaújfaluna.

- Mariška, vi ste se v Števanovci naraudili, Zidara ste se zvali po iži. Tau vejte, odkec ste tau ime dobili?

»Tau ime smo mi zato dobili, ka je moj dejdek zidar bejo, zato so nas tak zvali, ka Zidara. Mi smo tam spodkar pod brgaum bili doma, dobro je bilau tam, samo žmetno je bilau življenje brezi vode pa elektrike. Zdaj že dobro, zato ka tau tam že vse majo pa vsikši ma motor, s sterim se te pa ta pela, kama se šké.«

- Pomalek je december, te pa božič pride, kak ste se vi doma pripravljali tam pod brgaum na té svetek?

»Nas je doma sedem bilau, dejdek, oča, mati pa mi štirje mlajši, dve dekde pa dva pojba. Gda smo tak mali bili, mi smo že fejst čakali božič, zato ka ovak smo mi nikdar nikanej do-

bili. Pejaz nej bilau, mati je doma na gazdiji delala, ati pa dosta tak nej mogo, zato, ka betežen bijo. Tašoga reda smo kakšni

Zidara Mariška se je rodila v Števanovci, zdaj živi v vesi Máriaújfalu.

cutjar, saloncutjar dobili, depa tau je nam sploj veliko bilau. Mi smo dougo časa vördjali v tejm, ka Jezuš nosi krispan. Gnauk je vrkar na brgej ranč kak je sveta nauč bila, edna

Pred njeno ižo v Máriaújfaluni stodji leseni zvonik.

iža gorejla. Mi mlajši smo kaulak staula sejdli pa čakali, aj Jezuš prejde, ranč smo že spat steli titi, gda oča gnauk samo skrči, ka nekak gori. Kak oča tak dejdek sta odlatela ram gasit, depa dvera so v delavnici odprejto njali. Gda

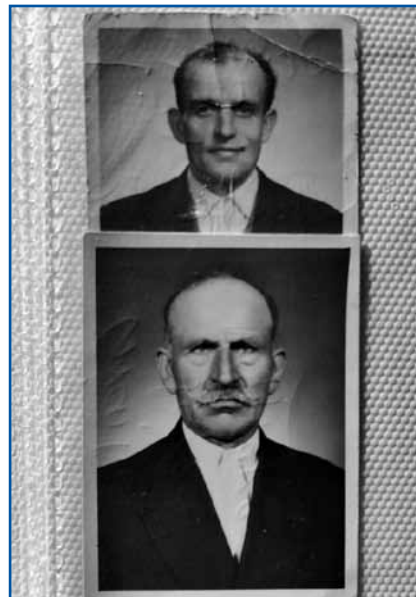
smo mi ta nutraustaupili, te smo na stauli zaglednili krispan, steroga so že na polonje okinčali, te smo že vedli, ka nej Jezuš, naš dejdek nosi krispan. Zaranka, gda smo gorastanili, krispan je že v ižo postavljeni lepau. Mi se začnemo smejati, gda dejdek tau zagledne, nas pita, ka se smejemo, bola aj se veselimo, ka je Jezuš krispan prineso. Potejm smo že vedli, ka krispan ne nosi Jezuš, liki naš dejdek, depa mi smo nikanej vöovadili, zato ka naš dejdek je tau s sploj velikim veseldjom delo.«

- Ka ste meli na krispani?

»Cutjar, kakšne djabke pa če mati so kaj spekli, tisto so goravezali. Nej tak bilau kak zdaj, ka že ranč ne vejo, ka aj tjöjpijo mlajšom, zato ka že majo vse. Mi smo kakoli dobili, mi smo se tistoma že veselili. Vej, kakšno veseldje je

bilau tau za nas, če smo kakšni žmani obed meli, vseedno bilau, če je svinjsko mesau bilau ali gosečo, mi smo nej bili prebrani. Moja mati je vsikšo sprtolejt osem ali deset gosi tjöjčila pa te s tauga smo meli perdje v vankiše

pa v donje, pa te še mesau so tü mele. Gda sem dja sé v Máriaújfalú prišla, dočas ka je mati držala gosi, vsikšo leto mi je edno poslala

Mariškin oča pa dejdek na stari kejpaj.

tak pred božičom.«

- Na božič ste odli k meši?

»Nej samo na božič, ovak smo tü odli, depa gda je paunaučnica bila, te smo vsigdar tam bili kakkoli lagvo vrejmen je bilau. Dostakrat do kolen v velikom snejgi smo šli gora na brejg s petrolejskim lampašom v rokej. Te je še fejst kmica bejla, zato ka nej bilau elektrike, zdaj že nej trbej svejtiti, vej pa vsikši petdeset mejterov posvejt svejti pri poštiji.«

- Kelko lejt stari ste bili, gda so tam pri vas elektriko potegnili?

»Dja sem te že nej bejla doma v Števanovci, dja sem se te že oženila.«

- Ka ste delali doma po vačaraj, gda je nej bilau elektrike?

»Meli smo posvejt na patroli pa te s tistim smo svejtiti. Gda smo mlajši bilej, te smo se kaj špilali, največkrat s kartami, pa gda je osem vöra gratala, te

smo dola mogli ležti.«

- Dejdek ali baba so kaj pripovedjali po zimski večeraj?

»Baba nej bejla, zato ka baba je mrla, gda je moja mati osem lejt stara bejla. Dejdek je njau (hčerk) sam gorazrano, na tjeden dvakrat iz Židove je prišla edna ženska, ona je njim kaj pomagala pa tjöjala. Dejdek, on pa nej emo časa nam pripovedati, zato ka on je zidar bejo pa stüdenca kopo.«

- Stariške so sigurni (strogi) bili?

»Nej bi prajla, ka so sigurni bili, depa ka so oni prajli, tejesto smo naredli, ranč bi nam nej napamet prišlo, ka nej. Ka je stariš pravo, tejesto je tak moglo biti, če se je nam vidlo ali nej, ranč tak pop pa školnik sta tö vsigdar istino mejla, te so taši časi bili. Zdaj tašo že nega, zdaj če dola poklekneš pa tak prosiš pa ne napravi.

- Gda ste odli v Števanovci pri rojstnom rami?

»Od tistoga mau, ka mi je nauga strejta bejla, dja sem nej odla tam, tau je te bilau, gda smo odali ram. Ovak bi trno tö nej rada odla tam, zato ka samo srce bi me bolelo, gda bi mi tisti lejpi spomini na misli prišli, gda sem še doma bejla s sestrov z dvöma bratoma, z očov, z materdjov pa z dejdekom. Zame je tam na okrajma vesi živeti dosta lepše bilau kak zdaj, ka sem znautra v vesi.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Té naš Koper, Capodistria, Glava Istre, Atene Istre nas eške tadale titi ne pisti. V njem bi leko mejsece pa mejsece v naši

po neka lejtaj jo je na nikoj djau. Gda tanazaj poglednemo, se leta 1797 tau zgodi, ka Napoleon s svojo armado nut

Tak je Koper kaulak leta 1700 vögledo. Za časa Napoleona je eške itak skur takšen biu. V tom časi je v njem skur 15 000 lüdi živelu. Samo v dvej ali trej lejtaj Napoleonovoga časa je na 4000 lüjdi spadnolu. Trst je primat političnoga pa ekonomskoga centra prejkvzeu. Zvün toga pa zavolo vsej bojnj je na maurdji blokada bila. Ta je ribičijo, bautaše na ladjaj vcejlak dojstavlila.

pripovejsti ostanili. Malo se moramo paškiti, ka ovak druge krajine pa varaši nevoškenu leko gratajo.

Napoleon pa drugi glavaške
Koper je prejk 500 lejtaj mejla Venezia ali Benetke, kak se tomi varaši po slovenski pravi. Ta velka republika je več kak

v Benetke pride. S tejm vse njene krajine Napoleon dobi. Koper se to mora začniti po nauvi regulaj ravnati. Zaprav, vse vküper se vcejlak vömini. Sreča v bojnj se je Napoleoni nej najbolje po njegvo obračala. Kak republika spadne, monarhija Koper pod sebe dobi. Že leta 1805 pa njegva grand

Iz tisti časov kaulak leta 1820 nikšne slike smo nej najšli. Depa, ta stara fotografija nam leko povej, kak se je tau v tisti časaj delalo.

pau varašov pa krajinj skrak Jadranskoga maurdja pod sebe dobila. Depa, vse se gnuak zgotovi, se skonča. Francuska revolucija je Napoleona na sceno zgodovine »narodila«. Kak se je tau zgodilo, je Napoleon cejlo Evropo škeu vöminiti. V velki bojnj se je s tau staro republiko to fküper zgrabo,

arme, velka armada, v Koper pride. S tejm slovenske krajine v takzvané Ilirske province politično organizejra. Glavaške pa cerkev svoje privilegije zgibijo, njim tau vkraj vzeme. Pa se pri tejm ne stavi, eške vse svoje bogastvo zgibijo. Ja, prava revolucija se je s tejm reformami zgodila. Leta 1810 se

nauva provinca Istra formejra, za prejgen varaš je Trst vözglášeni. Koper vse bole »mali« grata. Depa, vseeno nauvi glavaši Koper za tiste čase modernoga delajo. V neka lejtaj se je v njem dosta vöminilo. Zvün toga, ka klauštri so bili dojzapovejdani pa cerkev več nej tak velko rejč mejla, so na nauvo zidati začnoli. Na fundamentaj vnaugi stari palač so nauve zidine bile gorpostavlene. Revolucija se je v arhitekturi pa urbanizmi to godila. Zgodilo pa se je tau to, ka sausadni varaš Trst je bole naprej valaun grato, Koper je svojo politično pa ekonomsko mauč zgübo.

Depa, nika na veke na taum svejti gnako ne ostane. Leta 1815 se Napoleonov imperij vküpersüne. Nauvi politični glavaške Koper prejkvzemejo, ga pod sebe dobijo. Pa se je z Austrijo ali ovak Habsburško monarhijo za Koper nika na baukše nej obrnilo. Nauvi glavaške so to Trst vse bole gorzdigavali. Nej dugo trbelo, in dašnji bogati Koper viske kulture provinca grata. Vse ka ga eške gordrži je neka malo ribičije pa tri nej ranč velke ladjedelnice (hajógyártó mőhely). Malo se pri toj rejči ladjedelnic stavimo. V tiston časi eške od fabrike ne moremo gučati, depa, v njoj so se ladje (šifiti) delale, iz toga tau menje ladjedelnica vöpride.

V prvi lejtaj, kak je Koper pod Austrijo spadno, so v njem velki zatvor (vauzo) napravili. Zavolo tej nauvi zidin so dosta stari palač pa ramov dali podrejtji. S tem se je varaš vcejlak vöminiu. V tom zatvori so najüjši kriminalci bili nutzaprejtji pa tisti to, steri so lidi vmarjali. Zatoga volo so Koper eške bole dojgledali. Že so ga za varaš kriminalcov vözglasili. Zvün tej so v njega že Slovence nut zapejrali, steri so se za svojo domanjo rejč gorgemali. Od toga pripovejdamo, ka Slovenci v toj krajini so svoje pravice škeli meti: šaule, novine, meše v cerkvej pa tak naprej pa tak

tadale. Tau se je v cejloj monarhiji godilo. Steri so preveč na glas od toga gučali, se za tau gorgemali, so je zgrabili pa nutzaprejtji.

Ta fotografija je kaulak leta 1900 bila napravlena. Na njoj se lepau leko vidi, kak je stari zatvor v Kopri vögledo. V njem je nagnauk leko prejk 1000 lüdi bilau nutzaprejtji. Zmejs med njimi so vnaugi Slovenci bili, ka za svojo domanjo rejč so se gorgemali.

Nacionalno pitanje Slovencev je vse bole raslo, že je politično pitanje gratalo. Depa, Talani v Kopri pa Istri so eške itak prvo rejč meli. Tau se je pomalek to vöminilo.

Industrija kak nauva mauč
Pomalek, rejsan pomalek je Koper nazaj »velki«, bole naprej valaun grato. Varaš Trst je že vse tau emo, v Kopri se je bole pomelek godilo. Depa, toga se

pripovejda, ka ladje so meli, stere para poganja. Po slovenski se takšnim ladjam parnik pravi. Ta paroplovna družba je sedem parnikov mejla, steri

so po maurdji na velke lidi pa produkte vozili. Zvün toga je Koper znauva več lüdi emo. Kaulak leta 1890 ji je že 7000 v njem živelu. Kak je po Napoleoni vse dojšlau, se po 60-70 lejtaj vse ovak obrnau. Koper znauva »šké velki« biti. Zvün vsega toga pa v Koper na velke turizem pride. Zidajo se hoteli, delajo se plaže. Leta 1905 varaš prvi avtoservis dobi.

Po prvoj velkoj bojni si Istro

Koper se je nej dosta vöminiu, če tisto prvo sliko gledamo pa tau iz leta 1900 si poglednemo. Eške itak na otoki stodji, z »zemlo« se kuman po leti 1930 začne »vküper vezati«.

nej moglo dojstavit. Vejmo, maurdje za poštijo v svejt vala. Nauvai lidge v njega pridejo, s stejm nauve ideje ranč tak. Eške se je nej leto 1900 pisalo, v njem začne paroplovna družba delati. Paroplovno nam od toga

pa Koper to Talani za sebe vze-mejo. S tejm se lidge v njem pa kaulak njega z Mussolinijom pa njegovim fašizmom srečajo. Velka nesreča je zaodi.

Miki Roš

ATENTAT, ŠTERI EŠKE PO ŠEST DESETLEJTJAJ NE DÁ MÉRA

Djenau pred 60 lejtami, 22. novembra 1963, zadvečerka v 12:30 so dojstrlili merkanarskoga predsednika Johna Fitzgeralda Kennedyna (JFK). Tau se je zgaudio en malo po tistom, ka je z ženov s fligalom prileto v Dallas, najvejši varaš v merkanarskom zveznom rosagi Texas. Na pauti je biu v trgovski center Trade Mart, gde je sto kampanjski guč držati.

Z domanjim guvernerom (kormányzó) Johnom Connallynom in njegovim ženov je predsedniški par nutseu v eden oprejt limuzin, šteri se je pomalek pelo med veselimi lidami pauleg poštuje. Auto je zavino na ulico Elm Street, te pa je s petoga štauka ednoga skladišča (raktár) za šaulske knjige nekak trikrat strejlo na limuzin. Dvej krugli sta zavadili Kennedyna v šinjek pa glavau, tretja pa Connallyna. Veuki kaos je grato, šofer je brž kak strejla vozo do varaški špital, de so pa predsednika več nej mogli rejšiti. V 13. vöri zadvečerka so že vözglasili njegovu smrt, nauvi predsednik je grato Lyndon B. Johnson. V uradni dokumentaj piše, ka je z daljine 75-80 mejterov strejlo sodelavec tistoga skladišča Lee Harvey Oswald, o šterom se je kisnej zvödalo, ka je biu simpatizer komunistov. Tri lejta je živo v Sovjetskoj zvezi (tam se je oženo tö), sledik pa je doma v Meriki delo propagando za kubanskoga predsednika Fidela Castrona. Po atentati (merénylet) na Kennedyna so na petom štauki skladišča najšli pükšo z okularom, na šteroj so bili prstni odtisi (ujljenyomat) Oswalda. Med bejžanjem je bujo eške ednoga policajaja, zgrabili so ga v ednom gledališči.

Nej je pa ostalo zavolé cajta, ka bi ga vöšlišali, vej ga je pa dva dni kisnej dojstrliu krčmaroša Jack Ruby, gda so ga s policije v vauzo sprevaljali. Tau je včiniu pred kamerami, v živjoj oddaji, gda je pauleg njega

stalo sedemdeset policajov. Gostilničar je povödo, ka je tau napravo zavolo svoji simpatij do Kennedyna, včasik pa so začnile krauziti teorije zarote

Merkanarski predsednik John Fitzgerald Kennedy se je z ženov Jacqueline 22. novembra 1963 v Dallasi vozo v oprejt limuzini, tak je grato léka tarča – za koga že...?

(összeesküvés-elméletek). Če rejsan je vküppozvana Warrenova komisija septembra 1964 dojspisala, ka sta Oswald pa Ruby čistak samiva vönajšla pa napravila svojiva atentata, lüstvo je tau nej dalo valati in po šest desetlejtjaj eške itak iške »istino«.

Zakoj bi sto što koli dojstrliti predsednika Kennedyna? Pravijo, ka so želejli njegovu protivnicke vekšo politično mauč meti ali pa je preveč delo prauti mafiji. Drugi taužijo KGB, CIA, Fidela Castrona ali celau podpredsednika Johnsona. Eške leta 2013 se je na ednoj anketi vöpokazalo, ka 61 procentov lüstva v Meriki brodi, ka so Kennedyna dojstrlili v konšpiraciji, 74 procentov pa je gvüšni, ka skrivajo istino.

Špajsno je na priliko, kak je leko v 5,6 sekundaj predsednika trikrat sploj djenau zavado tisti Oswald, šteri je biu pred en par lejtami najslabši strejlec pri sodakaj. Pitanje je tau tö, kak je leko Ruby tak blüzi prišo k Oswaldi, če so pa policajje vsakšoga vkrajdržali od njega. Ništerni očividci atentata so gučali, ka so na predsednika strejlali s trej smeri: zvün skladišča eške s travnatoga brega pa izza edne grajke. Ne dá méra tau tö nej, ka

so v trej lejtaj po atentati mrli skor vsi, šteri so bili povezani s strejlanjom ali so pravli, ka so nika vidli.

Konvoj Kennedyna je edna te-

levizija nej kazala v živo, uradne fotografije so tö nej rédili, vej so pa predsednika vsi novinarge čakali pri trgovskom centri, gde bi mogo guč držati. Policajje pa so donk najšli 32 amaterski kameramanov pa fotografov, med njimi Abrahama Zaprudera, šteri je s svojim

glavnoga varaša), so njegvi mozgé leta 1966 preminauli. Gda so Kennedyna po smrti vižgalivali, so njegve prejkzljknjane mozgé krajdjali pa konzervérali, ka bi je kisnej eške bole djenau prejkpoglednili. Tista železna škatüla, v šteroj so je držali, pa je z Narodnoga arhiva prausno povödano gnauk samo preminaula. Ništerni brodijo, ka je nekak sto skriti svedočenja, štera bi pokazala pravi zrok smrti Kennedyna – ka so ga prej strlili z maloga travnatoga brega, nej pa z visike zidine. Drugi pravijo, ka je mozgé vkradno brat predsednika, ka bi se nej zvödalo, kakše betege je emo JFK (dosta vrastva je prej dje-mau, na priliko za bolečine, štres pa spanje). Tretji so na pamet vzeli, ka nika ne štima s fotografijami: té kažejo cejle mozgé, če rejsan so golaubiške strašno pobantivali glavau predsednika.

Decembra 2022 je merkanarska Bejla iža vödala 13 gezero originalni dokumentov, tak

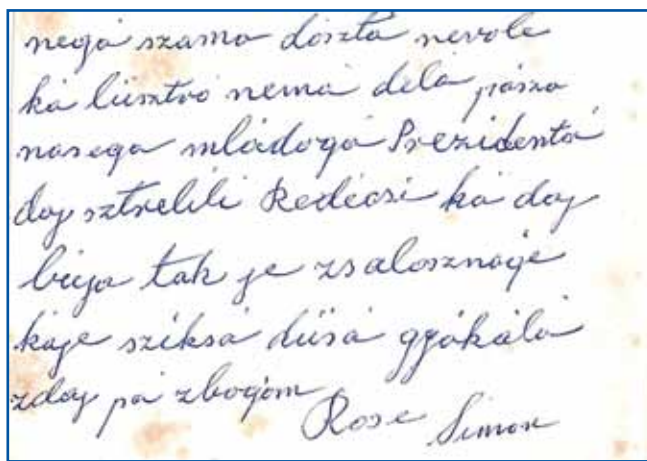
veukoj skrivnosti.

Strejlanje na predsednika Kennedyna je za Merkanare vrnau takši šok biu kak japonsko bombardéranje Pearl Harbora ali pa porüšenje WTC-na s fligarami. O atentati so napisali več deset gezero člankov in skor petstau knjig, vsikdar pa se narajajo nauve in nauve teorije o smrti JFK-na. Ništerni pravijo, ka so samo zatok nücali Oswalda, ka bi policija nazlük leko zgrabila nekakoga s komunistarskimi simpatijami. (Pravi strelci so prej mogli biti profesionalci, vej pa v preminauči 60 lejtaj se je ranč najbauškim sodakom nej posrečilo, ka bi ponovili Oswaldovo strejlanje.) Geste edna čüdna teorija tö, ka je prej glavau predsednika nejvedoč zavado agent George Hickey iz autona ozajek za Kennedynom, gda se ma je pistola v kaosi sama nutzakapčila. Lüstvo pa je vsikdar mejlo dobro fantazijo: ništerni pravijo, ka so za smrt Kennedyna krivi UFO-nge ali pa skrivnostna organizacija »iluminatov«.

V Meriki je več gezero vönavčeni lidi aldüvalo svojo kario-ro za tau, ka bi najšlo istino, iskanje krivca za smrt Kennedyna je gratala prava meštija. Moremo pa znati, ka je mladi predsednik v svojom žitki nej biu tak popularen kak po smrti, dosta lidam se je nej vidlo, ka so za prvoga človöka rosaga zvolili katoličanjca z irskimi korenjami. JFK je biu tisti, šteri je rejšo kubansko raketno krizo in dau peneze za program Apollo, ki je do konca desetlejtja spravo človöka na Mejsec. Trüdo se je za pravice črni Merkanarov tö – donk pa ga vnaugi držijo za krivoga za začetek bojne v Vietnamu.

Edno je gvüšno: Kennedy je biu štrti merkanarski predsednik, šteroga mandat se je končo rano, z nasilnov smrtjov – o šteroj lekar nikdar več ne zvejmo istino.

-dm-

Pismo Senčarke Pekine Roze z Merike svojoj žlati v Porabje dne 11. decembra 1963: »... eti nauvo nika nega, samo dosta nevole, ka lüstvo nema dela, pa so našega mladoga Prezidenta dojstrlili. Redeči, ka dojbujö. Tak je žalostno, ka je vsikša düša djaukala ...«

mašinom gorvzeu vrnau tisti 26,6 sekund, gda Kennedyna krugle zavadijo. Té film so graubo dostakrat poglednili kocko za kockov, ka bi najšli pravoga morilca.

Zgaudio pa se je nika sploj špajsnoga. Če rejsan so tejlö 35. merkanarskoga predsednika pokopali na Narodnom graubišči v Arlingtoni (blüzi

leko zdaj preštemo že 97 procentov vsej papérov o atentati na Kennedyna. Že leta 1992 so z zakonom naprejspisali, ka trbej vödati vse povezane akte, tau je nej davnik napravo predsednik Joe Biden. Če rejsan zgodovinarge ne čakajo, ka bi naprejprišla nikša bombastična novica, donk pa vüpajo, ka bliže pridejo tajöj

Martinovo

13. novembra smo na Dvojezični osnovni šoli Števanovci pripravili martinovanje. Program je bil zelo zanimiv in pester. Ob osmih smo

Martinom. Ko so ga namreč določili za škofa, se je zaradi skromnosti skrnil med gosi, te so pa ga izdale z gaganjem.

Na tretji postaji so morali učenci pripravljati sendviče iz gosje masti in paštete. Dodali so različno zelenjavo, papriko, čebulo, redkvico, paradižnik, kumaro, in sendviče lepo okrasili. Točke so dobili glede na kreativnost. Na Martinovo so imeli ljudje nekoč veliko gostijo. V zvezi s tem smo se pogovarjali, katere so tipične jedi ob Martinovem.

Na 4. postaji so morali rešiti

se zbrali v telovadnici, kjer je učiteljica Eva povedala, kaj bomo delali ta dan. Najprej se je predstavil gospod Robert Orban iz Sombotela, ki je raziskoval Martinovo pot, in nam pripovedoval zelo zanimive legende in zgodbe o svetem Martinu. Najprej nam je zavrtil filmček, ki so ga pripravili lansko leto in smo si ga lahko prvič ogledali. Pripovedoval nam je o poti, o različnih cerkvah, povezanih s svetim Martinom, ki je vpisan na seznam narodne kulturne dediščine. Spoznali smo tudi povezanost z drugimi državami. Po predavanju smo šli skupaj v cerkev, kjer smo si ogledali sliko svetega Martina, ki prikazuje, kako Martin beraču ponudi svoj prerezani plašč. Po malici smo razdelili otroke v 5 skupin. Pripravljenih je bilo 5 postaj, na vsaki so morali učenci rešiti različne vaje, naloge.

Na prvi postaji so pripravljali luči (lámpás). Lampijonska povorka je tudi povezana s svetim Martinom. Ko storimo kaj dobrega drugemu, je svetloba simbol za dobrosrčnost. Na drugi postaji so morali učenci peti, in sicer so gagali znane pesmi. Ta naloga je povezana z

vsem, ki so otrokom polepšali ta dan. Posebej pa se lepo zahvaljujemo učiteljici Evi za sestavljanje programa.

*Agica Holecz,
ravnateljica*

Romarska pot Danijela Halasa

KRIŽEV POT NA HOTIZI, KJER JE BIL UMORJEN

Med Črenšovci, Veliko Polano, Lendavo in Ljutomerom poteka Halasova romarska pot v spomin na duhovnika Danijela Halasa, ki so ga leta 1945 ubili pri reki Muri na Hotizi. Med glavno cesto, ki pelje skozi Hotizo, in mestom, kjer je nekoč tekla Mura, pa je urejen Halasov križev pot s križi iz kamna. Med vasjo in nekdanjo strugo Mure je štirinajst postaj.

Ob Muri, kjer so Halasa ubili, je danes urejen spominski romarski prostor.

Halasov križev pot na Hotizi so postavili leta 2011, blagoslovil pa ga je soboški škof Peter Štumpf. Prostor, kjer je bil Halas ubit, so uredili in ob njem postavili večji križ. To je postal romarski kraj, ki je pogosto obiskan, kakor tudi spominski park Danijela Halasa v sosednji vasi Kot, kjer je vaški mlinar naletel na Hala-

Danijel Halas je pokopan v Veliki Polani, kjer je bil duhovnik.

sovo truplo. 16. marca 1945 proti večeru se je Danijel Halas s kolesom vračal v Veliko Polano iz Lendave, kjer je spovedoval redovnice. Na Hotizi so ga ustavili oboroženi možje in ga odpeljali k Muri, kjer so ga umorili s štirimi strelji. Voda je telo odnesla do vasi Kot, kjer so ga našli čez tri dni. Truplo so odpeljali v Veliko Polano, kjer je služboval kot duhovnik od leta 1938. Tam so ga tudi pokopali. Veroučni dom v Veliki Polani so poimenovali po njem, v prostorih veroučnega doma pa so uredili tudi spominsko sobo božjega služabnika Danijela Halasa. Rimska kongregacija za zadeve svetnikov je leta 2000 izdala dopis, da se lahko začne postopek za njegovo beatifikacijo.

Uredili so tudi romarsko pot, ki povezuje kraje, kjer je živel in deloval, ter kraj njegove tragične smrti. Halas je bil rojen je bil v Črenšovcih, nazadnje je služboval kot duhovnik v župniji Velika Polana, pred tem pa v Lendavi in Ljutomeru, kjer je bil kaplan. Tisti, ki se podajo na pot peš, s kolesom ali z avtomobilom, lahko dobijo na župniščih spominske žige. Izšla pa je tudi knjižica, v kateri so predstavili romarsko pot.

Besedilo in foto Jože

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TOPnet d.o.o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobotica; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB